

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vniuers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

3 De principali pecunia, quam socij in commune conferunt, vt lucrum inde
proueniat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

tas, neque conuenit vni eorum actio, quae in iure ciuili dicitur Pro socio, sed actio familiae hereditaria, vel actio sic dicta. De communi diuidendo iudicium. *l. vi. ff. de l. Quibus casibus. ff. Pro socio.* (Honestas) quoniam malorum nulla societas rite, ac iure conflat. *l. Nec permittendum. ff. Pro socio.* Quod autem ex furtis. *ff. Pro socio.* vt si duo conueniunt de lucro ex furto, vel alio maleficio communicando (Ex pecunijs, opera, industria, vel bonis.) Nam si neque pecuniam, neque operam, neque industriam in commune contuleris, & tamen Titius te facit participem lucri ex negotiatione comparati, nullam societatem tecum Titius init, sed donat tibi lucrum. *l. Societas, ad finem. ff. Pro socio.* vt si Titius Caio dicat: Tecum societatem facio, & tamen tu nihil in commune conferas, donatio est, non societas conflat. (Ad vberorem quaeliam) quoniam qui simul habitant in vna, & eadem domo, socij quidem latè, & ample dicuntur, sed societatem tamen illi non coierunt.

Tertio quaeritur, Quot modis societas iniri queat? Respondeo, multis modis. Nam potest contrahi, aut ad certum tempus, videlicet, ad tres, vel quinque annos; ad sex, vel plures menses: aut ad tempus incertum, nempe ad vitam vnius ex socijs, vel alicuius alterius. Potest etiam quis societatem cum alio facere per nuncium, vel literas. *l. i. ff. Pro socio.* Contrahitur itidem societas solo consensu, vel nutibus, aut signis expressis, hoc est, absque vlla syngrapha, vel instrumento, & absque testibus, traditione rei, vel aliqua alia solemniori formula. *Instit. de Oblig. ex consensu. §. consensu.* Item, quando duo, pluresque coeunt societatem quaestuosam, id fit multiplex: Aut enim singuli in commune conferunt aequè pecuniam, operam, & industriam: Aut vnus pecuniam ponit, alius operam, alius industriam: Aut vnus pecuniam collocat, alius vero industriam, operam, & laborem. *l. c. Pro socio. l. Societas. ff. Pro socio. Instit. de Societate. §. Deinde.* Nam aliquando opera vnus est ad eodè pretiola, vt suppetat quantum patrimonio, siue pecuniæ alter socius in commune contulit.

Quot, & quae leges, ac conditiones in societate negotiationis requirantur.

CAPVT II.

PRIMO quaeritur, Quas condiciones societas postulet? Respondeo, tres: quarum prima est, vt negotiatio, in qua est societas contracta, honesta sit. *l. Quod autem ex furto. l. Quod enim. l. Nec permittendum. ff. Pro socio. c. cap. Per nostras, de Donat. inter vir. & uxor.* Secunda, vt in omnibus inter socios seruetur aequalitas, nimirum, vt eorum sine communes impensae, lucri, & damna; ita vt quilibet pro rata portione, quam in commune confert, lucrum reportet, & damnum sustineat, & impensas faciat. *l. Cum duobus. §. Damna. c. l. Si non fuerint. ff. Pro socio.* Tertia, vt pecunia, quam vnus ex socijs in commune collocat, sit periculo expolita, hoc est: Si casu fortuito perierit, damnum sit eius, qui eam in commune contulit. *S. Thom. 2. 2. quaest. 78. art. 2. ad 3.* Ratio huius est, quia pecunia collocata in commune, quod ad dominium spectat, non transit in societatem, sed est eius, qui eam in commune posuit, & ideo cum perit, ipsi non socio perit. Ex his conuenit, vt, is, qui pecuniam collocat in commune, non possit, quamdiu societas permanet, extrahere ad suos vnus, quoniam, est eius dominium habet, vsum tamen, manente societate, communem cum socio fecit.

Secundo quaeritur, quae ex culpa socij teneantur? Respondeo, eos teneri ex dolo, lata, & leui culpa. *Instit. de Societate. §. Socius socio. c. l. Cum duobus. §. Venit, c. l. Socius socio. ff. Pro socio.* Nam huiusmodi contractus est in bonum, & commodum vtriusque socij, & in contractu, qui fit gratia vtriusque, soluendum est damnum, quod prouenit ex

Instit. Moral. Pars 3.

dolo, lata, & leui culpa. *l. Contractus. ff. de Regul. iuris. c. l. Si vt certo. §. Nunc videndum. ff. commodati.* Vnde socius de furto quoque tenebitur, quia custodiam, & curam adhibere debet, ne quis bona societatis furetur. *l. Cum duobus. ff. Pro socio.* & culpa eius furtum commissum esse creditur, qui rem tam negligenter custodiuit, vt furti potuerit. *Bartholus in l. Cum duobus. ff. Damna. ff. Pro socio.* Item, si pecuniam communè infideli seruo, famulo, vel ministro perferendam ad socium, vel si negligentia sua amisit, de culpa tenetur: socij vero non tenentur ex culpa leuissima, vt colligitur ex Legibus praedictis. *l. Socius socio. ff. Pro socio. c. Instit. de societate. §. Socius socio:* nisi expresse ad id sese obligauerint. Ex quo fit, vt socius non teneatur ex damno, quod casu fortuito contigit. *l. Cum duobus. §. Damna. ff. Pro socio.* Sed quantum diligentiam, & curam in rem communem debeat socius adhibere ad leuem culpam euitandam? Respondeo, tantam, quantum ponere solet in rebus proprijs. *l. Socius socio. ff. Pro socio. c. Instit. de Societate. §. Socius socio.* Obijcies, in rebus proprijs quisque solet exactissimam diligentiam collocare, ergo debet socius in rem communem tantam conferre diligentiam; & proinde tenebitur ex culpa leuissima. Respondeo, in iudicio exigi, vt socius eam diligentiam praestet, quam solet in suis rebus adhibere, vt patet ex legibus modo citatis, & proinde etiam secundum conscientiam sufficit si rem communem ita custodiat, & tractet, ne pereat, aut deterior fiat culpa ipsius lata, vel leui, & nihil amplius praestare naturali, aut scripto iure compellitur.

De principali pecunia, quam socij in commune conferunt, vt lucrum inde proueniat.

CAPVT III.

SOLENT Auctores summam, siue primam pecuniam, quae à principio in societatem affertur, vt iude lucrum fiat, sortem principalem, siue capitale appellare, quia reuera est id praecipuum, quod ad societatem deducitur, vt quantum pariat: & ex eo lucrum socij comparant, velut ex principio, & origine: vnde opera, vel industria, quam vnus ex socijs collocat, non censetur fors, quia non à principio ea in commune confertur, vt fructum reddat, sed à principio vsque ad finem temporibus debitis adhibetur.

Primo quaeritur, An finita societate, principalis pecunia salua manens, pertineat tota ad eum, qui contulit in commune, an vero sit diuidenda, ita vt pars cedat ei, qui solam operam, vel industriam posuit? Duæ sunt opiniones: vna est, eam pecuniam fieri communem, ac proinde finita societate partem eius pertinere ad alterum socium. *Glossa in l. c. Pro socio.* ait, Principalem pecuniam esse vtrique socio communem ipso iure, & ita dimidiam partem socio debet, qui operam suam, vel industriam collocauit: pacto tamen, vel consuetudine non esse communem: quare si nihil inter se socij paciscantur, consuetudini gentis, vel populi, vel mercatorum standum est; quod si nulla consuetudo sit, ius civile seruari debet. Idem prorsus docet *Conradus de contractibus. quaest. 93. vers. Secundum corollarium, Couarruias libro 3. Variarum resolutionum, cap. 2. num. 2. ad finem;* vbi citat *Petrum Perusinum, in tractat. de Duobus frat. par. 4. q. 2.* Socium *constit. libro 2.* Ratio huius opinionis est, quia si fingamus operam socij tantum valere, quanta est principalis pecunia, tunc perinde est, ac si Titius, & Caius in societatem contulissent pecuniae partes: nam si Caius operam ponit valentem duodecim aureos, & Titius pecuniam affert duodecim aureis aestimata, reuera Caius tantundem conferret in commune, & perinde esset, ac si Titius, & Caius in societate ponerent viginti quatuor aureos, Titius duodecim, & totidem Caius: ergo Titius debet dimidiam suae pecuniae partem, finita societate in Caium conferre. Deinde

li

quia

quia alogui deterior erit Caij conditio, eo quod si nullum lucrum ex societate prouenerit, Caius suam operam, & industriam amittet, cum tamen Titius suam pecuniam saluam, & integram repetat.

Deinde, quia alias Caius semper plus damni sustinebit, quam Titius: nam etiamsi ex societate lucrum existat, illud erit ex aequo utrique commune; & nihilominus ad Titium redibit salua tota principalis pecunia; & Caius suam perdet operam; cuius tamen aestimatio adaequat summam pecuniae, quam Titius possit. His accedit, quod in l. 1. ff. Pro socio, in socio omnium honorum, omnes res, quae coeuntium sunt, continuo communicantur.

Alter opinio est, totam principalem pecuniam, si integra permanerit, ad eum iure ipso communi pertinere, qui eam in societatem contulit. Baldus in l. 1. C. Pro socio. num. 1. & ibi Iacobus cognomento de Avena, & Cyprianus ibidem. Angelus in verbo Societas, num. 10. Rosella eodem verbo, & numero. Pisanella in eodem verbo, versu. Quod si finito tempore Caietanus 2. 2. quae 78. art. 2. ad quintum. Et in Summa in verbo Mercimonialis societas. Socus lib. 6. de Iustitia quae 6. art. 1. ad primum. Situellet in verbo Societas 1. quae 6. Tab. ensi in verbo Vira 3. num. 4. Nauarrus in Manuali cap. 17. num. 53. & reuera haec opinio est certissima: eam enim habet S. Thomas in 2. 2. quae 78. art. 2. ad quintum. & S. Bernardus par. 2. sermone 39. art. 2. cap. 3. vers. Secundo quari possit. Nam docet S. Thomas locum esse, principalem pecuniam, quae in societatem conferretur, esse eius, qui eam contulit in commune, & proinde ad ipsum eius periculum, damnumque pertinere: nam cum res perit, suo Domino, non alteri perit: alogui enim si pecunia fieret eum socio communis, eius dominum ex parte ad socium transiret, ex quo fieret, ut is, qui pecuniam ponit, non posset lucrum ex tota ea pecunia percipere, siquidem partem eius tantum in societatem ponere diceretur. Item, si principalis pecunia periret, totum damnum, sicut etiam periculum est Titij, qui eam contulit in commune: ergo si integra permaneat, tota ad Titium pertinet. Deinde, ut recte argumentatur Baldus, quando animalium societas contrahitur, uno in societatem adducente centum oves, altero suam operam collocante, si salua manserint oves absque ullo fructu, & lucro, finita societate non diuiduntur inter socios. Ergo si nihil pecuniae deperit, totum, quod est reliquum, Titij erit, nec cum Caio communicabitur. Tandem Sixtus V. in constit. qua incipit. Detestabilis auaritia, dicit sortem finitae societate, si extat esse reddendam ei, qui in commune contulit.

Ad id vero, quod prima sententia obiebat, aliquando operam socij tantum aestimari, quanta est pecunia principalis, ergo perinde est, ac si is in commune contulisset tantundem, quantum socius eius. Respondeo, non esse idem iuris, cum Caius operam solum ponit, ac si posuisset pecuniam, quemadmodum Titius: quia cum Titius, & Caius aequales, siue in aequales pecuniae partes afferunt in societatem, ex illis fit semper una fors principalis utrique communis, & proinde periculum, & damnum est pariter utriusque, videlicet Titij, & Caij: at ex opera Caij, & pecunia Titij, non fit semper una fors principalis, quia aliquando fors ipsa communis conflata censetur ex opera vnus socij, & ex emolumento, & commodo alterius, quod ex pecunia sua habere potuisset, non ex summa pecuniae alterius socij. Vnde sicut Titius pecuniam ponit suo periculo & damno, ac proinde cum integra permanet, eam repetit; sic Caius suam operam, & laborem adhibet suo periculo, & damno. Et quemadmodum Titius, cum pecunia perit, nihil à Caio exigere iure potest, ita etiam cum nihil lucri ex societate prouenit, Caius suam operam amittit, quia eam in societatem posuit suo damno, & periculo, & Titius nihil pro ea soluere, aut reddere iure compellitur.

Secundae obiectioni Respondeo, negando, deteriorem esse conditionem Caij, quoniam tantum amittit Titius quantum ipse: non enim habetur ratio pecuniae, quam Titius in societatem attulit, sed emolumenti & commodi,

quod potuit Titius ex sua pecunia percipere, si in societate non posuisset. Quare sicut Caius amittit operam suam, hoc est, tantum, quantum potuisset sua opera lucrificare: sic Titius tantum perdit, quantum posset ex sua pecunia lucrari.

Tertiam obiectionem, ut soluamus; Dicimus in societate omnium honorum, res coeuntium fieri communes, quia singuli, qui coeunt, aequas partes in societatem deducunt, vel singuli quidquid patrimonij habent, in commune conferunt; ac proinde una fors principalis ex singulorum portionibus conflatur; in societate quoque negotiationis, quando sociorum quisque pecuniam ponit, fit una fors principalis socij omnibus communis: at vero uno tantum pecuniam in commune conferente, altero vero operam collocante, fors tantum est pecunia, quam vnus a principio in societatem affert: alterius vero opera fors principalis non est, quia non ponitur in societate à principio. Opera enim hominis est diuini officium. l. 1. ff. de Oper. libert. c. 1. Fructus ff. de Oper. seru. dicitur; fructus hominis esse operas. Ex quo fit, ut is, qui pecuniam conferat in commune, non communicet eum socio ipsam pecuniam, sed emolumentum, fructum, & commodum pecuniae. Est igitur in hac societate, nisi aliud ex pacto fiat, vel consuetudo habeat, communio pecuniae in commodo, & fructu, non in dominio; sicut etiam is, qui operam, vel industriam adhibet, cum socio communicat fructum, & commodum suae operae, non personam suam.

Secundo quaeritur, An societas contrahi queat eo pacto, ut principalis pecunia sit ita communis cum socio, qui tantum operam, vel industriam ponit, ut finita societate diuidatur, si integra manserit, & dimidiam partem sibi retineat is, qui eam in commune detulit, & dimidiam sibi capiat is, qui operam, vel industriam collocauit? Ratio dubitandi est, quia huiusmodi pactum videtur iniquum esse: nam si ita pactum socij, eo ipso dimidia pars pecuniae principalis ad alterum socium pertinebit, & ad eum dominum eius partis transibit: ergo is, qui pecuniam affert in societatem, ex ea parte dimidia lucrum percipere iure non poterit, quia est res alterius. Respondeo, huiusmodi societatem posse nihilominus contrahi. Sic Gloss. in cap. Plurique. 13. quae 3. in verb. Negotiationibus, Bald. in l. 1. C. Pro socio. Conradus de contract. quae 93. vers. Ex illa conclusione. Angelus in verbo Societas, num. 20. Rosella eod. verbo num. 11. & 18. Pisanella eodem verbo num. 1. Situellet eod. verbo 1. quae 6. Nauarrus in Manuali cap. 17. num. 53. Arnulla verbo Societas num. 10. & quod hic amplius est. Sixtus V. in constitutione, qua incipit, Detestabilis, declarat sortem, esse restituendam, cum extat, soluta societate ei, qui in societatem contulit, nisi fuerit cum socio communicata, aut aliter inter eos conuentum.

Haec autem sententia, huiusmodi nititur ratione, quia tale pactum cum natura, & substantia societatis non pugnat, immo est societati consentaneum: sociorum enim bona communicantur. l. 1. ff. Pro socio. Item aliquando contingit, ut industria, vel opera vnus tantum conferat societati, quantum pecunia alterius. l. Societas. ff. Pro socio, & Institut. de Societ. §. De illa. Quemadmodum ergo opera, vel industria communicatur, sic etiam potest pecunia fieri communis. Dices, non posse haec duo coexistere, videlicet, principalem pecuniam, si integra maneat, societate finita, absque ullo lucro pertinere ad eum, qui eam contulit in commune, & nihilominus posse pactum apponi, ut ea vni sit cum altero socio communis. Respondeo, haec duo secum inuicem non pugnare; quia quando pecunia principalis non communicatur, ideo est, quia qui eam in commune confert, non communicat eam socio ipsam pecuniam, sed tantum fructum, lucrum, & commodum illius: at quando quis facit eam cum socio communem, non solum facit socium participem commodi, & fructus, sed etiam ipsius pecuniae.

Ad id vero, quod initio dubitabatur, Respondeo cum Conrado de Contractibus, quae 93. & Maiore in 4. dist. 15. quae 1.

que. 48. vers. Secundo arguitur: Quando socius suam pecuniam cum altero communicat, non se abdicat dominio suae pecuniae, sed suum dominium facit cum socio communem, sicut si Titius, & Caius in commune conferrent suas pecunias, facerent eas communes, non quod vnus suae pecuniae dominium deponeret, & ad alterum transferret, sed quod vterque alterum suae pecuniae Dominum facit. Nihil enim pugnat cum rei natura, vt duo aequè vnus, & eiusdem rei sint Domini, & vnus aequè sit seruus duorum Dominorum. Hinc fit, vt Titius, qui pecuniam ponit, iure possit fructum, & lucrum ex tota pecunia percipere, etiam si eam fecerit cum Caio communem; quoniam ita est facta pecunia Caij, vt non desierit esse ipsius Titij; ergo Titius percipit fructum ex sua pecunia, sed sibi cum socio communi.

Sed quid dicendum, quando Titius ponens pecuniam, & Caius operam tantum, vel industriam, nihil expresse pactentur, tunc pecunia communis censetur? Respondeo: communem censeri, si ita consuetudo gentis, vel populi, vel negotiatorum habuerit: nam contrahere iudicantur iuxta consuetudinem vsu receptam, qui contrahunt, dum nihil aliud exponunt. At vero si nulla consuetudo sit, non censetur pecunia communis, cum de hoc illi inter se minime conueniat: nam, vt dixi, fors principalis in huiusmodi societate iure ipso non communicatur, quod attinet ad dominium ipsius, sed solum commune fructuum, emolumentum, & commodum pecuniae.

Tertio quaeritur, An damnum pecuniae principalis sit commune, quando Titius in commune confert pecuniam, & Caius solum operam, vel industriam collocat, & pecunia casu fortuito perit? Duæ sunt opiniones: prima est, quando pecunia perierit, antequam Caius vllam operam prestet, damnum debet esse commune; ita vt Caius dimidiam damni partem refarcire debeat: si vero perierit, postquam Caius totam suam operam reddidit, tunc damnum pecuniae solum erit Titij, non Caij. Si vero perierit, postquam Caius aliquantulam suam operam dedidit, tunc damnum pecuniae debet esse aliqua ex parte commune; hoc est, Caius debet partem damni reficere, plus, minusue, prout maior, minorue fuerit opera, quam in commune collocauit. Sic Petrus Perusinus in tract. de Duobus fratribus, par. 4. quaest. 2. quam sententiam Cynus in l. c. Pro socio, a quo iorem iudicat sic etiam sentit Maior in 4. dist. 25. quaest. 47. §. Tertius casus. Alexander consil. 131. lib. 5. Eiusdem sententiae videtur fuisse Glossa in l. c. Pro socio. Ratio eorum est, quia Titius, & Caius perinde se habent, vt duo socij, quorum vnus centum aureos in vna nauis posuisset, & alter totidem in alia nauis: tunc enim si alterutrius sociorum centum aurei perirent, totum damnum deberet esse vtrique commune, ita vt quinqueaginta perirent vni, & totidem alteri: quia ducenti aurei sunt facti communes: sed opera, & industria Caij tantum estimatur (hoc enim ponimus) quanti est pecunia Titij; ergo si pecunia Titij tota perierit, Caius dimidiam partem damni sustinere iure ipso compellitur. Hinc etiam est, vt si pecunia perierit, postquam Caius operam suam totam posuit, nihil pecuniae soluere debeat, quia sicut Titius suam pecuniam amisit, ita Caius suam operam perdidit. Quod si post aliquantulam operam Caij pecunia Titij pereat, debet Caius plus, minusue damni reficere, prout maior, minorue fuerit opera, quam impendit.

Secunda opinio: Damnum pecuniae principalis non esse commune, sed solum Titij, siue pecunia ante vllam operam Caij, siue post omnem operam, siue post aliquantulam perierit. Ita Glossa in l. Si non fuerint. ff. Pro socio, in verbo socius, & Baldus in l. 1. c. Pro socio. sequutus Iacobum cognomento de Arena, & Bartolus in l. 1. c. Pro socio, Angelus in verbo Societas 1. num. 17. Rosella eodem verbo quaest. 11. Pisanella eodem verbo 2. vers. Quid si capitale. Siluester eodem verbo num. 1. quaest. 60. §. 20. Caietanus in summa, verbo Merimonialis societas, Nauarrus in Manuali cap. 17. num. 252. Hæc opinio est veteris, quam approbavit S. Bernardinus par. 2. quaest. 39.

Instit. Moral. Pars 3.

art. 2. cap. 3. vers. tertio quaeritur. Et ratio id ostendit, quia cum res perit, suo Domino perit: Titius autem cum in societatem pecuniam confert, eam cum Caio non communicat, sed solum fructum, & commodum illius: ergo cum perit casu fortuito pecunia, Titius perit, non Caio. Cum item pecunia integra superest soluta societate, tota ad Titium pertinet: ergo cum perit, totum damnum est Titij, non Caij. Quod vero obieciatur, hanc habet solutionem: Quando duo socij 200. aureos in commune conferunt, si centum ex illis perierint, damnum est vtrique commune, quoniam omnes 200. aurei sunt facti communes, eo quod ex pecunijs sociorum in commune deductis, conflatur vna fors principalis; quia omnes pecuniae à principio in commune ponuntur, vt inde lucrum eueniat: & nihil refert, si vnus sociorum ponat centum in vna nauis, & totidem centum in alia; quia etsi pecuniae illa loco separentur, & distent, vnã tamen communem efficiunt sortem: ac vero ex opera Caij, & pecunia Titij non fit vna fors communis, quia pecuniam à principio Titius in commune confert, operam vero suam Caius non item. Titius itidem cum Caio communicat vsum fructum, lucrum, & commodum pecuniae, non ipsam pecuniam.

Quarto quaeritur, An Titius, qui pecuniam ponit, possit in pactum deducere, vt Caius, qui suam operam collocat, aequè damnum patiatur, ac Titius, si pecunia perierit? Ratio dubitandi est, quia videtur esse hoc pactum iniustum, eo quod tota Titij pecunia non erit periculo exposita, sed tantum ex parte: nam eo ipso, quod Caius partem pecuniae peruenit refarcire compellitur, saluam, & integram habebit Titius. Hoc autem contra naturam est societatis. Respondeo, pactum praedictum posse dupliciter poni: Aut enim pactum est, vt damnum siue periculum pecuniae sit commune, & pariter ipsa pecunia, si salua, & integra manserit, sit communis. Aut pactum est, vt pecuniae damnum commune sit, non tamen ipsa pecunia. Si primo modo pactum sit, iustum est. Glossa, Angelus, Rosella, Siluester, & alij supra citati. Ratio huius est, quia tunc Titius, & Caius sicut aequaliter damnum patientur, sic etiam ipsam pecuniam, si supererit, aequaliter inter se diuident, & Caius qui tantum operam ponit, se obijcit periculo, & lucro, vt partem pecuniae sibi lucrificet.

At vero si secundo modo pactum sit, est iniustum, & hoc probat argumentum initio factum. Ex quo fit, vt quocumque fuerit conuentum, vt damnum, siue periculum pecuniae sit commune, eo ipso tacite, & implicite intelligatur pactum esse, vt ipsa quoque pecunia sit communis: & è contrario si pactum est, vt pecunia communiceatur, tacite quoque conuentum censetur, vt damnum siue periculum pecuniae communiceatur; Angelus, Siluester, Rosella, Armilla, & alij in locis, quos supra retulimus.

Quinto quaeritur, An societas coiri queat eo pacto, vt fors principalis, quam vnus ex socijs in commune deducit, salua sit, ita vt quocumque casu fortuito perierit, eam alter socius reficere debeat, siue ex parte, siue in totum perierit? Duæ sunt opiniones, prima est posse coiri, eo quod tale pactum contra naturam societatis non sit, sed solum præter naturam: ac proinde quamuis vi, & natura societatis non valeat, valet tamen vi conuentionis; quia contractus ex conuentione legem accipiunt. l. 1. §. Si conueniat. ff. Depos. & l. Contractus. de Regul. iur. Hanc sententiam sequi videtur Holtien. in summa, tit. de Vsur. §. In alijs autem, vers. Porro fieri potest. & teste Panormitano in cap. Per vestras, de Donationibus inter virum, & uxorem. idem sentit Ioannes Andreas in cap. praedicto, Per vestras, quod probat, quia Iustianus Imperator Instituit. de Societatibus. §. De illa. aperte dicit, posse socios conuenire inter se, vt quis lucri partem ferat, & de damno non teneatur: & l. Si non fuerit. §. 1. ff. Pro socio, habetur, ita coiri societatem posse, vt nullam partem damni alter sentiat, lucrum vero commune sit. Deinde non solum iure ciuili

li 2

tale

tale pactum approbari videtur, sed etiam iure canonico. Nam in cap. *Per vestras*, de *Donationibus inter virum, & uxorem*, precipit Pontifex, vt vxoris dos alicui mercatori committatur, vt de parte honesti lucri vir (de quo ibi agebatur) onera possit matrimonij sustentare. Vbi videtur Pontifex insinuare, dotem esse mercatoribus tradendam, ea conuentione, vt vxor certam lucri partem haberet, nec vllum sortis damnum sentiret: alioqui enim si dotem vxor suo periculo in societatem conferret, fieri posset, vt tota vxori periret, nec amplius haberet, vnde commodè sustentaretur. Ad extremum, quia in alijs contractibus potest quis ex pacto rem suo periculo suscipere, vt l. 1. §. *Sapè*, ff. *Depositi*, & cap. 2. de *Deposito*, item *Commodatum*, cap. 1. de *Commodato*, item *locatum*, l. *Contractibus*, ff. de *Regulis iuris*, ergo idem iuris est de socio.

Secunda opinio est, prædictum pactum cum societatis natura, & substantia pugnat: quam sententiam Theologi sequuntur. Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 2. *ad quintum*. Richardus in 4. *dist.* 15. *art.* 5. *quæst.* 1. S. Bernardinus par. 2. *serm.* 39. *art.* 1. *cap.* 1. *vers.* *Primus castus*, & cap. 2. 3. & 4. S. Antoninus par. 2. *tit.* 7. *cap.* 7. §. 37. Conradus de *Contractibus*, *quæst.* 97. Sotus lib. 6. de *Iustitia*, *quæst.* 6. *art.* 2. *ad tertium*. Sic etiam Summistæ, Gortedus, Angelus in *verbo Societas* 1. num. 7. Rosella eodem *verbo* num. 4. Pisanello eodem *verbo* num. 2. *vers.* *Sed an possit pacisci*. Siluester eodem, num. 1. *quæst.* 2. Tabienis in *verbo Vsuræ* 3. num. 3. Armilla in *verbo Societas*, num. 6. 8. & 9. Neanon & iuris Canonici interpretes: Glossa in *cap. Plerique*, 14. *quæst.* 3. Antonius Butrius, Cardinalis, Ioannes Liganus, Ancharanus, Caldennus, Anania in *cap. ult. de Vsuris*. Romanus in *consil.* 238. Abbas in *cap. Per vestras*, de *Donationibus inter virum, & uxorem*, & *consil.* 77. lib. 1. & *consil.* 114. lib. 2. Laurentius Rodolphus in *cap. Consuluit*, de *Vsuris*, par. 2. *quæst.* 19. Couarruias lib. 3. *Variarum resolutionum* cap. 2. num. 3. Idem & iuris Ciuilibus Doctores tradiderunt, Azo, & Accursius in l. *Si non fuerint*, ff. *Pro socio*. Baldus l. 1. C. *Pro socio*, & ibidem Cynus, & Paulus, Petrus Perusinus tract. de *Duobus fratribus* par. 4. Aretinus *Instit. de Societate*, §. *De illa*. Salicetus *Athen.* *Ad hac*, *quæst.* 14. C. de *Vsuris*, & l. 1. C. *Pro socio*. Denique hanc sententiam esse communem, testantur Socius, Comeus, Fulgositus, Aymon, quos citat Couarruias lib. 3. *Variarum resolutionum* cap. 2. num. 3. & id ratio ipsa conuenit: quia si Titius cum Caio Societatem contrahit ea conditione, vt si pecunia Titij aliquo casu sortito perierit, Caius totam, vel partem solvere cogatur, reuera pecuniam non in commune confert, sed mutam dat Caio. Item Iuriconsultus in l. *Si non fuerint*, §. *Aristo*, Leoninam societatem appellat, cum socij ita conueniunt, vt alter lucrum tantum, & alter damnum sentiat. Sic enim Leo cum Vulpe conuenit, vt Vulpes particulam tantum exigam lucri perciperet: & contra naturam societatis est, vt vnus caput saluum habeat, alter fructum. Quare merito dixit S. Antoninus, opinionem Hostiensis non esse in hac re tenendam, quamuis magna sit alioqui Hostiensis auctoritas.

Quæres, an prædicta societas iure Ciuili approbetur? Sunt, qui existimant eam approbari in *Instit. de Societate*, §. *De illa*. Sed reuera ius Ciuile eam societatem, & pactum condemnat in l. *Si non fuerint*, §. *Aristo*, ff. *Pro socio*, vbi sic est: [Aristo refert, Cassium respondisse, societatem talem coiri non posse, vt alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, & hanc societatem Leoninam solitum appellare: & nos consentimus talem societatem nullam esse. Iniquissimum enim genus societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.]

Ad id vero, quod Iustinianus Imperator ait, talem societatem contrahi posse, Calderinus *cap. ult. de Vsuris*, Respondet, Iustinianum non loqui de damno sortis, vel capitis in commune collati, sed de damnis, quæ in societate, aliquando contingunt, saluo capite. Sed melius sanctus

Bernardinus, Panormitanus, Rosella, Conradus, Sotus, Siluester, & Tabienis Respondent, Imperatorem loqui de ea societate, in qua vnus pecuniam, alter operam tantum collocat, qui conuenire possunt, vt is, qui operam ponit, lucri partem acquirat, & nullum pecunie principalis damnum sentiat. Couarruias loco citato aliter Respondet: Si Titius, inquit, & Caius inita societate singuli in commune conferant mille aureos, pacisci possunt, vt vnus sentiat damnum fortis principalis, quam alter in societatem deducit: ita tamen, vt quisque damnum sustinet suæ pecunie principalis. Verbi gratia, si ex duobus milibus aureorum ducenti perierint, Titius repetat mille aureos, quos in commune posuit, & Caius habeat mille aureos octingentos aureos: possunt enim Titius, & Caius conuenire, vt neuter suos mille aureos, quos in societatem affert, cum altero communicet, sed suo periculo, & damno exponat, & nihilominus in commune sit; quia tunc vtreq; lucrum, & fructum pecunie cum socio communicat, non ipsam pecuniam. Sed mihi magis placeat responsum Abbatis, Conradus, Soti, Siluestri, Rosellæ, & Tabienis.

Rogabis etiam, an præfata societas, in qua pactum est, vt salua sit fors principalis, Canonico iure damnetur? Putant nonnulli, eam societatem permitti in *cap. Per vestras*, de *Donationibus inter virum, & uxorem*. Sed reuera in eo *cap.* vt rectè notant Conradus de *Contractibus*, *quæst.* 97. *ad finem*. Angelus, Rosella, Siluester, Tabienis, & Sotus, non approbatur, neque permittitur quia solum ibi Pontifex mandat, dotem mercatori committi, vt vxor partem honesti lucri inde percipiat: non tamen dicit Pontifex, vt mercatori tradatur ea conditione, vt in omni casu sortito sortito sit salua, nulli que periculo exposita.

Obicies auctoritatem Ioannis Andree in eo capite: Respondebo idem cum eodem Conrado, fortassis Ioannem Andream fuisse Hostiensis opinionem securum: quamuis meo iudicio Ioannes Andreas nihil tale ibi sentiat: solum enim ait, dotem mercatori esse tradendam, & mercator, inquit, cautè onerabitur de pecunia integraliter restituenda, & de parte lucri reddenda. Vbi non dicit, mercatorem restituere pecuniam debere, etiam casu sortito perierit, sed esse cogendum restituere, si finita societate supererit.

Sexto quaeritur, An saltem societas contrahi possit eo pacto, vt si fors principalis casu perierit, eam solvere socius debeat, non quidem vi societatis, vel pacti, sed vi alterius contractus, qui vulgo asecutatio dicitur, hoc est, periculi susceptio; ita vt sint duo contractus, vnus societatis, cuius vi, & natura lucrum inde proueniens commune sit, & alter asecutatiois, cuius natura, & virtute alter è socijs subeat totum periculum fortis, siue pecunie principalis, quam alter in commune confert? Cæterum in *Opusculis* tomo 1. tract. 31. *Responsione* 11. affirmat talem societatem fieri posse, si reuera sint duo contractus ex intervallo temporis distincti, non tamen si vnus tantum contractus sit, vel duo, simul tamen iniri. Sotus tamen lib. 6. de *Iustitia*, *quæst.* 6. *art.* 2. *ad tertium*, negat absolute contra Cæteranum posse societatem prædictam iniri, siue vno contractu, siue duobus ex intervallo temporis separatis coactur: quia, quod vno contractu fieri nequit, duobus etiam contractibus fieri nequaquam potest: alioqui enim fraus legi fieret. Quod autem societas contrahatur eo pacto, vt pecunia principalis in omnem euentum sit salua, cum natura societatis pugnat, ergo tale pactum apponi nequit, etiam si duo contractus sint temporis intervallo distincti. Cæterum Ang. in *ver. Societas*, num. 7. & Gabr. in 4. *distinct.* 15. *quæst.* 11. *art.* 3. *dub.* 10. *Ma. or. eod. lib.* & *dist.* *quæst.* 48. & 49. Siluest. *Societas* 1. *quæst.* 2. Tabien. *Vsuræ* 3. num. 3. Armill. *Societas*, num. 6. Couarr. lib. 3. *var. resol.* *cap.* 2. num. 4. Nauarr. in *Manuali* *cap.* 17. num. 283. & 284. & *consil.* 8. de *Vsuris*, num. 4. & *consil.* 13. num. 9. *consil.* 16. *eod.* *tit.* & in *comment. de Vsuris*, num. 32. & *leg.* Ioann. Baptista Lupus tract. de *Vsuris*, *commentario* 3. §. 1. num. 12. docent

docent simpliciter, & absolute posse prædictam societatem iniuri, non tamen expriment, an coiri queat vno contractu, an duobus seiunctis: quamvis Maior, Lupus, Nauarr. & Couarr. expresserint consilari posse societatem, siue expresse, siue tacite, & implicite in eandem duo contractus distincti, dummodo ipsa duo contractus, saltem virtute sint. Hæc opinio quibusdam hoc tempore probabilior esse videtur, vt quæ sit multorum Doctorum testimonio comprobata, quam hac ratione confirmant. Nam sicut aliquis, qui socius non sit, potest suo periculo recipere pecuniam principalem, quam socij in commune conferunt: sic etiam socius ipse, cui alter pecuniam tradit, potest suo periculo, & damno suscipere. Vnde ratione oneris, & periculi, quod sustinet, iure potest pretium, siue mercedem sibi debitam exigere.

Si quæras ab illis, Quomodo iudicari queat, in societate tacite, & implicite, siue virtute contineri, cum vno solo contractu societas coirit? Respondent, quandoque is qui dat pecuniam socio, tanto minorem lucri portionem exigit, quanto plus periculi suscipit is, qui dat pecuniam, tunc duo contractus implicite, & virtute sunt: quando vero is, qui pecuniam ponit, tantam lucri portionem sibi vult, quantum socius est percepturus; hoc est, quando cum socio conuenit, vt pecunia, siue fors in omnem euentum sit salua, & nihilominus lucrum æqualiter diuidatur, tunc duo contractus non sunt, ac proinde iniqua, & vsuraria est societas: nam socius, qui suo periculo pecuniam recipit, stipendium meretur: ergo, qui pecuniam dat, debet lucri portionem minuere, vt soluat socio debitam mercedem. Sed quanto minorem, inquit, debet lucri partem accipere, qui pecuniam dat? Respondent, tanto minorem, quanto maius est periculum, cui se socius obiecit. At communiter Angelus, Siluester, Tabienfis, Sorus, & alij Scriptores tradiderunt, periculum, quo quis centum suscipit, quatuor, vel quinque estimari, vel secundum aliquos, tribus, vel quatuor. Quare si Titius Caio mercatori det centum, vt lucrum, quod ex negotiatione acquisierit, inter eos diuidatur, ita tamen, vt centum sint periculo Caij, Titius lucri portionem, quæ excedit tria, quatuor, vel summum quinque, exigere non potest, etiam si ex centum in negotiationem collatis acquiri possit octo, decem, vel duodecim. Duo itaque, iuxta horum Auctorum sententiam, contractus ipsa sunt, si inter Titium, & Caium ita conuenit: In eo teum societatem, & do tibi centum in negotiationem, & lucrum commune erit: sed quis tu meam pecuniam tuo periculo suscipis, solua mihi, aut soluo tria, aut quatuor, aut quinque pro onere, & periculo, quod sustines. Item si inter eos ita conueniat: Do tibi in negotiationem centum, & quia hæc centum tuo periculo suscipis, ex lucro, quod ex negotiatione prouenit, accipies tibi tria, vel quatuor, vel quinque in pretium tui oneris, vel periculi, & reliquum lucri inter nos æqualiter diuidetur. Quo fit, vt quando nullum lucrum exierit, Caius habere debeat iustum, & debitum pretium aliunde sui oneris, & periculi, si lucrum proueniat, siue magnum, siue paruum, accipiet Caius ex lucro, aut aliunde debitam sui oneris, & periculi mercedem, & reliquum lucri inter se Titius, & Caius æqualiter partientur.

Quare duo, inquit, contractus secum non pugnant: nam ratione societatis Titius, & Caius lucrum æqualiter distribuunt ratione periculi, quod Caius suscipit, iustum pretium sui oneris habet, siue ex lucro, siue aliunde, siue paruum, siue magnum lucrum ex negotiatione comparatur. Hinc est, aiunt isti Auctores, vt Caius Titij pecuniam recipiens in negotiationem, eam in alios vsus conuertere, & impendere nequeat: nam retento sibi iusto, & debito pretio pro onere, & periculo, quod suscipit, debet totius lucri Titium participem facere: alioquin enim damnium Titij refarcire ipse iure compellitur. Hæc illi ex Nauarro, & alijs desumpserunt.

Ego tamen, vt latius dicam in capite proxime sequenti, questione quinta, existimo tres contractus iniuri posse ab-

lulsi. Moral. Pars 3.

que vlla vsuræ labe, cum tribus hominibus, nõ tamen cum eodem mercatore, siue vsuræ speciei, & imagine, siue simul, siue ex intervallo temporis fiant. Potest Cornelius (gratia exempli) centum in societatem dare Titio, ita vt sint periculo non Titij, sed eius, qui dat, & potest cum Caio pacisci, vt illorum centum, quæ Titio dat, periculum suscipiat, accepto pretio oneris debito, & iusto, videlicet quatuor, vel quinque. Deinde potest cum Seio facere pactiorem, vt lucrum incertum, & dubium certo pretio emat, scilicet, vt det octo ipsi Cornelio, quia poterit lucrari duodecim, & ita Cornelius habebit quatuor ex centum: nam ex octo, quæ ei soluit Titius, dabit quatuor Caio suscipienti periculum.

At vero hos tres contractus iniuri Cornelius cum Titio mercatore non potest, quoniam si Titius periculum suscipit pecuniæ, quam ei Cornelius dat in societatem, ita vt ea pecunia in negotiatione, & extra negotiationem vii iure queat, eo ipso acquirit dominium, & pecunia accepta, mutui vim habet, quemadmodum si Cornelius centum deponar apud Titium mercatorem, ita vt ipsis Titius vii possit, vel ita, vt centum sint periculo Titij, non Cornelij; perinde est, ac si Cornelius mutuos det Titio centum aureos: nam pecunia, quam quis ex pacto, vel contractu suo periculo suscipit, ad vtendum etiam extra negotiationem mutuum accipit, quoniam vsu ipso pecunia statim consumitur, nec in ea dominium, & vsus separantur. Ita etiam si Titius centum, quæ Cornelius ei dat in societatem, suo periculo suscipit, ita vt eis in societate, & extra societatem vii valeat, mutua accipit, non in societatem: sicut enim centum periculo Titij sunt, sic fructum Titio, non Cornelio reddunt: quod si recipiat Titius illa centum, eo pacto, vt tantum in negotiatione vii possit, suo tamen periculo, non Cornelij, tunc quamvis in mutuum non transeant, videntur tamen mutui vim habere, ac proinde tale pactum, tamen si reuera vsurarium non sit, speciem tamen, & imaginem habet.

Septimo queritur, An Sixti Quinti Constitutio, qua incipit, *Detestabilis*, in vniuersum prohibeat, ne societas contrahatur adiecto pacto, vt fors in quolibet casu fortuito salua sit? Dux sunt opinionones: vna est dicentium, in vniuersum prohiberi, ita vt Pontifex non solum condemnet pactum de sorte salua reddenda, cum ipsa societatis natura pugnant, sed etiam cum fors salua reddatur ex vi contractus, in quo quis periculo, & damno suo pecuniam suscipit. Id probat, quia Constitutio Pontificia dat formam societati, cum in ea Constitutione dicatur, societatem aliter contractam iniquam, & vsurariam esse. Sed constitutio, quæ dat formam contractibus, in vniuersum vim, & locum habet. Deinde, quia Constitutio generatim est posita, ergo non est cur nos eam restringamus. Accedit, quod noitrum non est, sed Principis legem à se latam interpretari, declarare, restringere. Postremo, Pontifex in Constitutione dicit, talem pactiorem esse contra æquitatem, & iniustitiam societatis, & esse fœneratitiam, & vsurariam.

Altera est opinio, ea Constitutione Pontificia solum damnari societatem, in qua pactum est, vt fors sit periculo eius, qui pecuniam suscipit ex vi, & substantia societatis, vel ex vi conventionis, non autem, si tale pactum sit, eo quod socius periculum, & damnum pecuniæ subit, hoc enim pactum non solum nõ pugnat cum natura societatis, sed etiam cum ipso iure naturali est admodum consentaneum. Nam qui onus, & periculum suscipit, eo ipso honorem, & mercedem meretur. Accedit, quod odia, & pœnæ restringi, non laxari debent: ergo cum huiusmodi Constitutio odium, & pœnam contineat, restringenda, nõ laxanda est. Ad extremum, non videtur probabile, siue credibile, Pontificem damnare voluisse sententiam, quæ duodecim, atque etiam plurimum grauissimorum Doctorum auctoritate, & testimonio comprobata est.

In hac re, non parum refert nosse, hoc, an illo modo Constitutio Pontificia intelligatur: nam iuxta primam

sententiam ubique vim habet, quia formam contractibus dat.

At iuxta secundam sententiam, locum non habet, nisi ubi est usu recepta: & quando pactum est adiectum ex vi societatis, vel conventionis, Pontifex meo iudicio certe prohibere in vniuersum potest, ne tali pacto societas contrahatur: quia etiam si generatim cum natura societatis non pugnet, habet tamen speciem, & imaginem mali; & in his, quæ ad usuram pertinent, multa vetantur, non quia usuram contineant, sed quia usuræ speciem habent. Quem admodum etiam in materia, quæ est de Simonia, multa prohibentur, quia simoniae speciem reterunt, siue quia simoniam sapiunt: vt sic ab omni specie mali, iuxta Apostolum, *1. Thess. 3.* abstineamus. A viris tamen fide dignis auditur, Sixtum Quintum viæ vocis oraculo respondisse, cum de ea constitutione consuleretur, se non condemnasse societas tali pacto contractas, quas classici Doctores sua sententia comprobarunt, sed eas tantummodo, quas illi communiter damnarunt. Mihi de hoc Pontificis responso nihil certo conitit; verisimilius videtur, Constitutionem Pontificiam generatim esse intelligendam, ob rationes superius allatas.

Octauo queritur, Quid sit dicendum, cum vidua, vel pupilli tutor, vel curator minoris pecuniam mercatori dat hunc in modum: Volo, vt meam pecuniam tuo periculo, & damno suscipias, ac proinde vt in omnem euentum tantum mihi reddas, quantum tibi do, & ex lucro, quod ex negotiatione acquires, dabis mihi portionem, quantum tu ipse volueris? Respondeo cum Rosella in *verbo Societas, num. 4.* usuram esse, quia eo ipso vidua vult, vt lucrum commune sit, & damnum mercatoris.

Dices; vidua cum mercatore conuenit, vt tantum lucri ei det, quantum ipse voluerit, ergo eo ipso paciscitur cum mercatore, vt debitum stipendium oneris, quod suscepit, sibi retineat, siquidem liberam ei lucri diuisionem relinquit. Respondeo hoc non sufficere: aut enim vidua habet in animo percipere portionem lucri, etiam cum mercator lucrum æqualiter diuiserit, & tunc usura est, quoniam non soluit mercatori debitam mercedem pro onere, quod illi imponit: Aut habet in voluntate, tanto minus ex lucro percipere, quantum plus oneris, & periculi suscipit mercator, & tunc usuram animo, & voluntate non contrahit, sed conuentione, qua cum mercatore paciscitur. Sed quid si vidua cum mercatore conueniat, vt lucrum æqualiter inter eos diuidatur, pecuniam tamen mercator suo periculo suscipiat, & nihilominus vidua habet in animo pecuniam in societate cum suo periculo retinere? Respondeo cum S. Bernardino, Angelo, Rosella, & alijs, usuram esse in ipsa conuentione verbis expressa, non tamen in animo, & voluntate viduæ; ac ideo vidua cum mercatore conueniens, grauitur peccat, quia voluntatem suam mercatori non aperit: vnde verbis cum ipso conueniens, ipsum decipit, & se usuræ ream prodit: nihil tamen restituere mercatori cogitur, si reuera tanto minus ex lucro percipiat, quanto plus oneris, & periculi mercator suscepit, quia eo ipso stipendium mercatori debitum soluit. At vero voluntatem suam patefacere iure compellitur, ne si eam mori contingerit, vel aliter, eius hæredes à mercatore exigant tantum lucrum, quantum ex conuentione mercator debet, & ita mercatorem sua mercede defraudent.

Et ideo vidua iure ipso cogitur mercatoris damnum, & periculum deuitare.

Quomodo lucrum inter socios diuidendum sit.

CAPVT IV.

PRIMO queritur, Quid sit dicendum, quando Titius in commune contulit centum aureos, & Caius pecuniam suam, quæ tanti aestimatur, quantum summa centum aureorum, & lucrum est acquisitum ducentorum aureorum. An tunc, sicut Titius primum repetere potest suos centum aureos, ita etiam Caius possit sibi sumere totidem aureos, quos sua opera valet, ita vt deinde solum centum aurei, qui supersunt, sint æqualiter diuidendi? Pisanella in *verb. Societas. §. 1.* sic ait: [Si do tibi centum, & tu ponis operam, in fine anni facta ratione ego accipiam illa centum, & tu pretium personæ tuæ, siue industria, quod ponimus esse, siue valere alia centum, post hoc quicquid supererit de lucro, accipiam ego medietatem occasione pecuniæ meæ, & tu aliam medietatem occasione tuæ personæ.] Sic ille. Et ætate ipsum idem sensit Gofredus, teste Angelo in *verbo Societas. l. 1. §. 17.* Id ipsum docere videtur Maior in *4. dist. 47.* Ratio eorum Auctorum est, qui opera Caij tanti aestimatur, quanti summa aureorum, quos Titius in societatem conferit: ergo sicut Titius ante omnia suos centum aureos sumit, sic etiam Caius totidem sibi retinere debet. Et quia vterque æquas portiones in societatem deducit, æquales quoque lucri partes debet acquirere. Sed hanc sententiam merito Angelus loco citato, & Angelus cognomento de Perghis in *tract. de Societatibus, quest. 1.* confutat. Nam opera cuiuslibet dicitur fructus eius. *l. 3. §. seq. ff. de Operis seruar. item l. 1. ff. de Operis libert.* Opera hominis est diurnum officium, ergo opera Caij non habetur tamquam fors principalis, quia non à principio in commune conferitur. Secus esset, si Caius, & Titius pecunias singuli in societatem afferrent, tunc enim vtriusque pecunia fors dicitur, quia à principio in societate ponitur, vt inde lucrum proveniat. Quare Titio conferente in commune centum aureos, & Caio ponente suam operam totidem aureos valentem, si lucrum sit ducentorum aureorum, diuisio est sic facienda: Titius suos centum aureos primum accipiet, deinde ducenti aurei negotiatione acquisiti, sunt æqualiter inter ipsos diuidendi, ita vt centum Titio cedant, & totidem Caio: & ita lucrum æqualiter diuiditur; quia opera Caij tantum valet, quanta est summa centum aureorum, quos Titius societati conferit. At vero si Caius, & Titius singuli centum aureos, & operam in societatem collocant, & lucrum esset ducentorum aureorum, ita vt finita societate quadringenti aurei essent, tunc Titio dabuntur centum aurei, & totidem Caio, quia centum quisque ad societatem attulit, & ducenti, qui supererunt, æqualiter diuiduntur, ita vt singuli centum accipiant.

Secundo queritur, An coiri societas possit, vno pecuniam, altero operam, vel industriam tantum ponente? Respondeo, posse: nam in *l. 1. c. Pro socio*, sic habetur: [Societatem vno pecuniam conferente, alio operam, posse contrahi, magis obtinuit.] Reuera olim inter Iuriscoñsultos fuit de hac re dubitatum, tum quia opera hominis non videtur tanti aestimari, quanta potest esse summa pecuniæ, quam quis in commune deducit; vt puta si magna sit, tum etiam quia is qui tantum operam ponit, videtur esse deterioris conditionis: nam si nullum lucrum existat, & nihilominus pecunia principalis salua, & integra sit, is, qui eam in commune collocat, nullum damnū sentiet: cum tamen qui ponit operam, & laborem, damnum semper ferat, quia suam operam perdit. Verum ceteri iuris est, posse socios conuenire, vt vnus pecuniam, alter operam, vel industriam conferat. Vnde *Instit. de Societ. §. De illa*, habetur: [Ita coiri posse societatem non dubitatur, vt alter pecuniam conferat, alter non conferat, & tamen lucrum inter eos commune sit: quia sæpè opera alicuius pro pecunia valet.] Et *l. Societas. ff. Pro soc.*